

ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE AİLE KURUMU VE DİNİN ÖNEMİ¹

THE IMPORTANCE OF THE FAMILY AND THE RELIGION PREVENTING OF CHILDREN INVOLVED IN CRIME

Ercan ÇELİK* - Adem EFE**

* Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, ercanveeren@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1713-2777>

** Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ademefe@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6514-5065>

ÖZ

Suç, tarih boyunca bütün toplumlarda görülen bir olgudur. Toplamların ve zamanın değişmesi, bu olguyu değiştirememiştir. Toplumsal yapının ve zamanın değişmesi ile birlikte suç kabul edilen davranışlar ve buna gösterilen tepkiler değişmekle beraber, suç ve suçluluk kavramı daimî olmuştur. Günümüz toplumlarında çocuğun duygusal bir yatırım aracına dönüşmesi ile birlikte çocuk suçluluğu ve bunun önlenmesine dair çalışmalar önem kazanmıştır. Çocukların suça sürüklenmesinde toplumsal yapıların farklılaşması ile beraber önemli farklılıklar görülmektedir. Batılı toplumlarda çocukların suça sürüklenmesinin sebepleri ile toplumumuzdaki çocukların suça sürüklenme sebepleri önemli oranda farklılaşmaktadır. Bu farklılıkların derinlikli bir şekilde analiz edilmesi, sorunun çözümü noktasında kayda değer katkılar sunacaktır. Bu çalışmanın amacı, çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde aile ve din kurumunun koruyucu/engelleme bir faktör olarak önemini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Suç, çocuk suçluluğu, aile, din.

Jel Kodları: Z13, J13

ABSTRACT

Crime is a phenomenon seen in society throughout history. The change of society and time has not changed this phenomenon. The concept of crime and guilt has been constant with the changes in society and time, and the reactions that have been accepted as crime and the reactions shown to it. In today's society, as the child becomes an emotional investment vehicle, child crime and the prevention of it have become important. There are significant differences in the children's suicide by social structure. The reasons for the suicidal dragging of children in Western societies and the reasons for suicidal dragging of children in our society differ significantly. Analyzing these differences in depth and proposing a solution proposal will present significant contributions in the solution of the problem. The purpose of this study is to demonstrate the importance of family and religious institutions as a preventive/preventive factor in the prevention of children's delinquency.

Keywords: Crime, juvenile delinquency, family, religion.

Jel Codes: Z13, J13

¹ Bu çalışma Ercan ÇELİK'in "Suça Sürüklenen Çocukların Yeniden Toplumsallaşmasında Dinin Rolü" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

GİRİŞ

Çocukluk, insan hayatında kişiliğinin yetişkinliğe evrildiği önemli bir dönemdir. Çocuğun, toplumun bir ferdi olarak hem fiziken hem de ruhen sağlıklı bir şekilde yetişmesi oldukça önemlidir. Bu aşamada çocuğun, toplumun suç kabul ettiği hususların ayırıcısına varması ve suça bulaşmaması açısından elzemdir.

Modernleşme ile birlikte çocuklar birçok tehlikeye maruz kalmaktadırlar. Eğitim sisteminin dışına itilen çocuklar, sokak çocukları, erken yaşta çalışma hayatına katılan çocuklar, ebeveyn eksikliği, çocukların önündeki en büyük handikaplar olarak durmaktadır. Sağlıklı bir şekilde sosyalleşemeyen çocuk ileriki dönemlerde hem kendisi için, hem toplum için risk teşkil etmektedir.

Çocuğun sağlıklı birey olarak topluma kazandırılmasında birçok faktör vardır. Bunların belli başlıları, aile kurumu, iyi bir eğitim süreci ve çocuğun risk faktörlerinden uzak tutulması gelir. Çocuğun suça sürüklenmesinin önlenmesinde bu faktörlerin en önemlisi elbette ailedir. Aile, tarihten tevarüs ettiği kültürel ve dini motifleri çocuğa aktarmakla, çocuğun sosyalleşmesine katkı sunmakta, ona anlam dünyası kazandırmaktadır. Çocuğun iyi bir birey olarak yetişmesi, öncelikli olarak ailede almış olduğu eğitim ile başlar. Bu yönüyle aile, çocuk için, tehlikeler ve suça sürüklenmesi karşısında önemli bir koruyucu şemsiye vazifesi görmektedir. Çocuğun suça sürüklenmesinin önlenmesinde elbette birçok faktör vardır ve bu hususta özellikle aile kurumunun sorumluluğu büyüktür.

Bu makalemizde, çocuğun suça sürüklenmesi karşısında ailenin önemi ele alınacaktır. Öncelikli olarak suç ve buna bağlı olarak suça sürüklenmiş çocuk kavramları üzerinde duracağız. Daha sonra çocuğun suça sürüklenme tehlikesi karşısında ailenin koruyucu bir kurum olarak önemi üzerinde duracağız.

I. SUÇ

Bir kavram olarak suç, zaman ve topluma bağlı olarak farklılıklar taşımaktadır. Örneğin suç, ilkel toplumlarda geleneklere karşı koyma biçiminde algılanırken (Malinowski, 2016: 65), modern toplumlarda yasanın suç saydığı eylemlerin yapılması olarak kabul görmektedir. Suçu, kişisel alanı aşp kamusal alana giren ve yasak olan kural ya da yasaları çiğneyen, buna bağlı olarak meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı ve kamusal bir otoritenin müdahalesini gerektiren fiiller (Marshall, 1999: 702) olarak tanımlayabiliriz. Yine özel bir güç ve açıklığa sahip bazı toplu duyguları zedeleyen edimler (Durkheim, 1995: 83), töre ve ahlak kurallarına aykırı davranış ya da bir toplumda haksız sayılıp yazılı yazısız kurullarla yasaklanan ve yaptırıma bağlanan eylemler (Boynukalın, 2009: 453) olarak tarif edebiliriz.

Durkheim, toplumsal bir olgu olarak suçu, ceza gerektiren bir hareket olarak görür. Buna göre; suçu belirleyen, toplumun ceza olarak tepkisine neden olan edimdir (Durkheim, 1995: 108). Durkheim, *Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları*'nda suç olgusu hakkında normal ve patolojik ayrımı yapar ve bu ayrım onun, toplumsal sorunların analizinde önemli bir rol oynar. Durkheim'a göre suçu, toplumsal bir hastalık olarak değerlendirmek doğru değildir. Suç, adeta hastalığın, canlı varlığın temel yapısından türediği gibi, toplumun dinamik yapısından doğan bir durumdur. Kuşkusuz suç, anormal biçimler olabilir; bu, aşırı bir orana yükseldiği zaman olur. Suç, normaldir, çünkü ondan yoksun bir toplumun var olması kesinlikle mümkün değildir (Durkheim, 1995: 82). Suçun zorunlu olduğunu, olmamasına imkân bulunmadığını, toplumsal örgütün suçu gerektirdiğini söylemek gerekir. Neticede suç normaldir (Durkheim, 1986: 352). Bireysel bazda her ne kadar bunu patolojik bir durum kabul etmemiz gerekirse de toplumsal ölçekte bu durumun belli sınırlar içinde normal kabul edilmesi gerekir.

Sosyologlara göre; az ya da çok olsun suçluluğun olmadığı hiçbir toplum yoktur. Kişisel yaşamda dahi suç işlememiş pek az insana çok az rastlanır (Giddens, 2000: 621). Her toplumda ve her zaman ahlak dışı hareketler görülür. Şu halde suç vardır, var olmaması söz konusu olamaz. Bundan ötürü de suç normaldir. Kaçınılmaz bir kusur, hastalık değildir. Yoksa her yerde kusur var diye hastalığı her yere serpiştirmek gerekir ki bu makul değildir. Bunun yanında suçun olması nasıl olağansa, buna mukabil, cezanın da olağan karşılanması gerektiğini ifade etmeliyiz. Suç ve ceza bir madalyonun iki yüzü gibidir. Ancak burada bir dengenin olması gerekir. Çünkü yaptırımında olağandışı herhangi bir gevşeme, suçluluğu harekete geçirebilir (Durkheim, 2013: 382-383).

Johnson ve arkadaşları bireysel dindarlığın, fakir bölgelerde yaşayan risk grubundaki gençlere uyuşturucu kullanımı ve diğer illegal faaliyetlerden kaçınmada yardımcı olduğunu tespit etmişlerdir. Din ve suç arasındaki ilişkiye odaklanan kırk çalışma üzerine yapılan bir meta-analizde, suç ve dindarlık oranları arasında ters bir orantı olduğu ortaya konmuştur (Johnson, 2012: 404).

İşlevsellik açısından yaklaştığımızda suç, dinamik bir toplum yapısının göstergesidir ve bize göre toplumda dolaylı da olsa olumlu bir etki yapmaktadır. Suça gösterilen tepki, verilen ceza toplumdaki adalet duygusunun canlı kalmasına katkı yapmaktadır.

II. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUK KAVRAMI

“Suçlu Çocuk” kavramı, oldukça tartışmalı bir kavramdır. Kavramın tartışmalı olması da çocuk kavramının ne olduğu ile ilgili tartışmaya dayanmaktadır. Çünkü suç denilen olgu, sorumlu tutulabilen bir özneye ilgilidir. İnsan ne zaman, hangi yaşta ya da hangi özelliklere eriştikten sonra sorumlu tutulabilir ve suç sayılan durumlarla ilgili suçlu ilan edilebilir? Bu bakımdan bazı uzmanlar çocuk ve suç

kavramının bu şekilde kullanımına karşı çıkararak, “suçlu çocuk yoktur, ancak suça itilmiş çocuk vardır” (Yelken, 2013: 184) yaklaşımını merkeze almaktadırlar.

Suçta sürüklenmiş çocuk kavramından önce, çocuk ve bu kavramın geçirmiş olduğu dönüşüm üzerinde durmak gerekir. Çocuk, toplumda yetişkinlerle aynı ölçüde tam bir ekonomik ve hukuksal statü kazanamamış birey anlamına gelmektedir. Çocukluk imgesi, kültürlere ve tarihsel dönemlere göre değişiklik gösterir. Bu yüzden *çocukluk* oldukça muğlak bir terimdir. Bir yandan, anne babaların üstüne titredikleri değerli varlıklar olarak görülürken, öte yandan toplum için bir maliyet olarak da görülmüştür (Marshall, 1999: 120). Birey olarak çocuk, en başından beri etkin bir varlıktır. Çocukluk, bebeklik ile ergenliğin başındaki dönem arasında yer alır. Gerçek manada çocukluk kavramı, bugünkü toplum yaşamının birçok yönü gibi, iki ya da üç yüzyıl önce ortaya çıkmıştır. Geleneksel kültürlerde çocuklar, uzun bir bebeklik döneminden sonra doğrudan doğruya topluluk içindeki yetişkin/çalışma ortamına katılmaktayken (Giddens, 2000: 25-39), günümüzde çocukluk dönemi insan hayatında müstakil bir dönem olarak algılanmaktadır ve bu dönemde çocuğa yetkin bir birey olması için yatırım yapılmaktadır. Dolayısıyla birkaç yüzyıl öncesine kadar belirgin bir çocukluk döneminden bahsetmemiz zor gözükmemektedir.

18. yüzyıldan itibaren Batı toplumlarında yeni bir çocuk imajı doğmuştur. Geleneksel eğitimin çocuğa sürekli güvensizlikle eğitimin çocuğa sürekli güvensizlikle bakan, onda kötülüğün kaynağını bulan anlayışı giderek terk edilmiş, çocuk sevgiye değer bir saflık olarak görülmeye başlanmıştır (Bumin, 2013: 44). Batı’daki çocuk imgesindeki bu değişimin yanında aile yapısındaki dönüşüm, çocukluk paradigmasını da değişime uğratmıştır. Geleneksel çocukluk paradigması, geniş aile yapısı ile ilintilidir. Geniş aile, üç kuşağın bir arada bulunduğu, böylece büyükanne ve büyükbabaların (dede) sahip olduğu bilgilerin yeni nesillere aktarıldığı bir sürekliliği ifade eder. Modern çocukluk

paradigması, ailenin modernleşen yapısıyla uyumlu olarak gelişmiştir. Çekirdek ailede aile içi eğitim gerilemiş, çocuklar bilgiyi aileden çok, okuldan (Özyurt, 2013: 170) ve çevreden elde eder olmuşlardır.

Son yıllarda toplumda görülen refah düzeyindeki artış, çocuğa bakış açısını da değiştirmiştir. Artık çocuk, aileler için sosyal güvenlik aracı olmaktan çıkmıştır. Çocuğun aile içindeki konumu dönüşüm yaşamış, çocuk merkezli bir söylem gelişmiştir. Böylece çocuğun aile, toplum ve devlet için taşıdığı anlam, toplumsal dönüşüme paralel olarak değişmiştir (Güven, 2015: 12). Ancak çocuk-merkezli bir toplumun, bütün çocukların anne baba ya da diğer yetişkinlerden sevgi ve özen gördüğü bir toplum olmadığı da belirtilmelidir. Çocukların başta fiziksel olmak üzere birçok açıdan suistimali günümüz toplumlarının, özellikle aile yaşamının sık görülen bir özelliğidir (Giddens, 2000: 39).

Çocuk suçluluğu tarihin her döneminde görülen, bununla birlikte modern veçhesini 19. yüzyıldaki sanayileşme ile almış (Lutz, 1965: 5) bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle modernleşme ile birlikte oluşan çocukluk algısı, bunun etrafında şekillenen uluslararası düzeyde çocuk hakları üzerine yapılan çalışmalar, bakışları çocuk suçluluğu üzerine çekmiştir. Ancak ülkemizde çocuk suçluluğu hakkında yapılan çalışmalar ne yazık ki istatistikî olmanın ötesine geçememiştir².

Sanayileşmeyle birlikte hızlı ve düzensiz kentleşmenin beraberinde getirdiği değişim süreçleri, bunun sonucu olarak da işsizlik, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, geleneğin sarsılması, özellikle çocuk ve genç nüfusun artışı (Yörükoğlu, 2013: 193) ayrıca toplumdaki sosyal değişimlere paralel olarak göçler, medyanın etkisi ve benzeri sebeplerle çocuk suçluluğu artış göstermektedir (Yenisey, 2005: 19). Özyurt'a göre tarihin her döneminde görülen çocuk suçluluğunun farklı

nedenleri yanında ayrıca anne-baba eksikliği, eğitimde rekabet ortamının artması, değerler eğitiminin geri plana itilmesi, bağımlılık yapan maddelere ulaşımın kolaylaşması, çocuk suçluluğunun artmasının sebepleri arasında sayılmaktadır. Hatta çocuk suçluluğunun diğer suçlar arasındaki oransal artışı, çocukluk ile yetişkin davranışı arasındaki makasın daraldığını göstermektedir (Özyurt, 2013: 163).

Özü itibarıyla çocuklar tarafından işlenen suçlar yetişkinler tarafından işlenen suçlardan nitelik bakımından farklılık gösterir. Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların niteliği, yetişkin suçlarına nazaran, hafif zarara yol açan ve daha kolay ortaya çıkarılan suçlardır (Heinz, 2005: 253-281). Batı toplumlarında çocuk suçlarında görülen çete halinde suça karışmanın aksine ülkemizde çocuklar genellikle tek başlarına suç işlemektedirler. Bazı suçlarda görülen ortaklık ise daha çok suça iştirak mahiyeti (Gölcüklü, 1962: 20) arz etmektedir.

Yapıcı'nın da belirttiği üzere; dindarlıkla ruh sağlığı ve sosyal uyum ilişkisini konu alan bilimsel araştırmalar, dindar insanların daha itaatkâr ve toplum düzenine daha fazla uyum gösterme eğiliminde olduklarını, dindarlığın bireyler arası tartışma ve münakaşaları doğrudan, kavgaları dolaylı olarak azalttığını, dindarların toplumca anormal ve anti sosyal sayılan davranışlardan uzak durma eğiliminde olduklarını, dinin olumsuz sosyalleşme ve uyumsuzluk riskine karşı koruyucu bir faktör olduğunu ve dolayısıyla dinin suçluların ıslahında önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Dindarlık suç işlemeyi hem dini inanç ve ibadetlerle doğrudan, hem de arkadaşlık tercihleri ile dolaylı olarak engellemektedir (Yapıcı, 2007: 58-60). Suça teşvik edici olan toplumla uyum sorununu aşmada dinin, bireysel dini bağlılığın, yüksek riskli gençleri suç içeren davranışlara yönelmekten koruma potansiyeline sahip olduğuna dair kanıtlar mevcuttur (Johnson, 2012: 411). İnanç etrafındaki teşekküllerde uyum bazen kan bağı üzerine kurulmuş

² Bu konuda yapılan bazı çalışmalar hakkında bkz. Haluk Yavuzer, *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2013, s.51-53.

birlikteliklerden bile güçlü (Wach, 1995: 113) olduğu ifade edilmektedir. Çocukların suça sürüklenme sâiklerinden birisi toplumla uyum sorunu yaşamasıdır. Bireylerin inanç birliği etrafında bir araya gelmeleri, uyum sorununu ortadan kaldıracak veya en aza indirecek hususlardan biri olabileceği beklenilebilir. Böylece dindarlık suça karşı olumlu bir katkı yapacaktır.

III. SUÇ OLGUSUNA KARŞI AİLENİN VE DİNİN KORUYUCU ROLÜ

Modern antropolojinin mevcut en küçük sosyal birlik olarak mülhaza ettiği aile (Wach, 1995: 93), akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlı olan ve yetişkin üyelerin, çocukların bakımından sorumlu olduğu insanlardan oluşur. Akrabalık ya evlilik yoluyla ya da kan bağıyla oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü, zaman içinde ayakta kalmayı ve değişikliklere uyum göstermeyi başarmış, esnek toplumsal bağlardır. Evlilik, iki yetişkin arasında toplum tarafından tanınan ve onaylanan birliktelik olarak tanımlanabilir (Giddens, 2000: 148; Marshall, 1999: 7). Bu yönüyle aile kurumu bütün toplumlarda görülen temel bir sosyal ünedir (Günay, 1998: 239). Çocukların yetiştirilmesi, tartışmasız olarak en iyi biçimde aile ortamında gerçekleşir. Bu bakımdan, aile en etkin eğitim ve sosyalleştirme kurumu olarak çalışır. Kişilik, aile ortamında gelişir. Çocuğun, toplumun değer yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey olarak yetişmesi, önce aile çevresinde sağlanır (Yörükoğlu, 2003: 124-126). Toplumsal dünyada yaşamak, düzenli ve anlamlı bir hayat sürmek demektir. Toplum, yalnız nesnel olarak kurumsal yapılarında değil, aynı zamanda öznel olarak ferdin bilincini oluşturma konusunda da kaosun karşıtı olarak düzen ve mananın koruyucudur (Berger, 2000: 59). Toplumsal yapının sunmuş olduğu bu düzen ve mananın ferde verildiği ilk basamak, toplumun en küçük birimi olan ailedir. Aile, aynı zamanda bu düzen ve anlam dünyasının somutlaştığı ilk ortamdır.

Modernleşme ile birlikte ailenin yapısında, ona artık eski etkinliğini yapma imkanı bırakmayan değişimler olmuştur. Eskiden üyelerinin çoğunu doğumlarından ölümlerine kadar kendi yörüngesinde tuttuğu ve iyice bütünleşmiş, bölünmezi, sürekli bir birlik oluşturduğu halde, bugün ailenin bu yapısı büyük ölçüde değişmiştir. Artık kuruluşundan kısa bir süre sonra dağılmaya başlamaktadır. Çocuklar yetişkinliğe adım atar atmaz ailenin dışına çıkmaktadırlar (Durkheim, 1986: 368). Kentleşme ile birlikte bireyselliğin artması, aile ve akrabalık gibi aidiyet bağlarının zayıflayıp çözülmesi, kuşaklar arası iletişimin azalması, güvensiz bir ortam oluşmasına sebep olmuş dolayısıyla suç ve benzeri olayların ortaya çıkmasını doğurmuştur. Bu değişim ve dönüşümle birlikte, geleneksel ailenin eğitim, sosyalleştirme ve dayanışma gibi işlevlerini kaybettiği ve bu görevleri kurumlara devrettiği için, çocukların toplumsallaşmasında dini bilgi kaynakları ve ortamları değişmiş (Çelik, 2013: 140) günümüzün modern ailesi de geleneksel ailenin koruyucu rolünü yerine getirmemiştir. Ailenin yapısındaki bu dönüşüm, çocuğun suça karşı korunmasındaki işlevselliğinde azalma getirmiştir. Bunun sonucunda çocuklar toplumun olumsuz etkilerine karşı daha savunmasız hale gelmişlerdir.

Ailenin biyolojik, psikolojik, ekonomik işlevlerinin yanında sosyalleştirme ve statü kazandırma özelliği bulunmaktadır (Dönmezer, 1999: 202). Modern batı medeniyetinde geleneksel toplumsal yapı arasında sürekli bir kopuşu getiren dünyevileşme sürece aileyi, büyük oranda bir ibadet birliği olmaktan çıkarmıştır (Wach, 1995: 106). Böylece aile kurumu kendisinden beklenen kültür ve değer aktarımı konusundaki beklentileri karşılayamamaktadır.

Son iki asırda, bireysel ve toplumsal alanda Müslümanların karşılaştıkları en büyük sorun, kendilerine, dinlerine, kültürlerine ve manevi değerlerine yabancılaşmayı en bunalıcı haliyle yaşamaları olmuştur. Bu tür bir yabancılaşmayı engellemenin yolu,

insanı belli bir anlam evreninin mensubu yapacak olan değerlere aidiyeti geliştirmektir. Aidiyet duygusunu geliştiren unsurlardan biri *kültür* diğeri de *dindir*. İnanan insan, bu değerlere göre hareket ederse, şahsiyet kazanır ve kimlik bunalımı yaşamaz (Düzgün, 2013: 51). Aksi takdirde değerler alanındaki boşluk, toplumun birlik ve beraberlik içinde olması gereken en temel buluşma noktalarını ihmal (Subaşı, 2014: 88) ile sonuçlanır. Bu ihmal ise, çocuk suçluluğu ile mücadele noktasında toplumda derin boşluklar meydana getirir. Bu açıdan baktığımızda suç önlemenin en pratik yanı, kişinin değer kazanımıdır. Aynı zamanda suçun, dindar kişilik tarafından günah olarak değerlendirilmesi, suç işlemeyi belli ölçüde engelleyen bir faktör olduğu rahatlıkla ifade edilebilir (Certel, 2009: 26). Din ise bu hususta bizlere yeteri kadar veri sunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim çocukların dünyevi açıdan birer sevinç kaynağı olmalarını haber vermekle beraber (Kehf 18/46) ebeveynler için ağır bir sorumluluk alanı, sınav olduğunu ifade etmektedir (Enfal 8/28; Teğabun 64/15). Bu ayetler perspektifinde çocuk anne babası için bir emanettir. Peygamber (sav) sorumluluk sahibi insanlar olarak bu hususta ebeveynlerin mesuliyet altında olduğunu ifade etmektedir (Buhârî, İstikrâz: 20). Çocuğun zayı edilmemesi aile ve toplum için en büyük kayıptır. Ailenin, çocuğun suça sürüklenmesinin önünde en büyük faktör olduğuna işaret babında Peygamber (sav) “çocuklarınıza ikram ediniz ve edep ve terbiyesini iyi veriniz (Buhari, Edep: 18; İbn Mace, Edep: 3)” buyurarak ve bir babanın çocuğuna vereceği en güzel hediye terbiye olduğunu (Tirmizî, Birr: 33) ifade ederek, ailenin bu hususta ilk ve öncelikli sorumluluk sahibi kurum olduğunu ifade etmektedir. Fıtrat hadisi olarak bilinen hadise göre de (Buhârî, Tefsîr: 2; Müslim, Kader: 22), -her ne kadar bu hadis daha çok inanç açısından ele alınsa da- aslında çocuğun temiz ve nötr bir varlık olarak dünyaya geldiğini, onu daha çok çevresinin şekillendirdiğini haber vermektedir. Bu yönüyle de hadis bizlere, çocuğun suç

ortamından uzak tutulması gerektiğini belirtmektedir.

Kötü ortam koşullarından korunması için uygun olmayan vakitlerde dışarı çıkmaması tavsiyesi de çocukların suça sürüklenmemesi açısından ailelere yol göstericidir (Buhari, Eşribe: 22; Müslim, Eşribe: 97). Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki ahlaklı bir toplum yaratmak için, dine ve onun kazandırdığı değerlere şiddetle ihtiyaç vardır (Düzgün, 2013: 122) ve bu değerleri çocuğa aktaracak en önemli kurum ailedir. Böylece aile çocuğun suça sürüklenmesi karşısında koruyucu bir şemsiye vazifesi görecektir.

SONUÇ YERİNE

Çocuklar suç davranışını, yaşamış oldukları yoksunluk ve kötü koşullar, mağduriyetler, karşılaştıkları şiddet ve benzeri durumlara bir tepki olarak ortaya koymaktadırlar. Aynı şekilde baba ve/ya anne yoksunluğuna, mağduriyetine karşı kendilerini bir ifade biçimi olarak da tepkisellik suça yönelmektedirler. Çocuk bazen suça yönelmekle çevresinden, toplumdaki intikam almaktadır. Çocuk suçluluğunun önlenmesinde çok önemli bir araç olan ailenin bağımsızlık sisteminin geliştirilmesi elzem görülmektedir. Bu sistemin geliştirilmesinde din, fonksiyonel bir enstrüman olabilir. Böylece toplumda ailenin kurumsal yapısı güçlendirildiği sürece, ailenin çocuğun suça karşı korunması karşısında eli güçlenecektir.

Bağımlılık yapan maddelerin kullanımı ve alkol, çocukların suça sürüklenmesinde çok büyük bir faktör olarak görülmektedir. Dolayısıyla çocukların bağımlılık yapan maddelere ulaşımının engellenmesi, suçun önlenmesi hususunda koruyucu tedbirler açısından oldukça önemlidir.

Çocuk suçluluğunun artışı ile ahlaki yapının aşırı derecede zayıflaması arasında bir bağ olduğunu söylemek mümkündür. Modernliğin, bilim ve kültürdeki artışın, suçluluğun azalmasında etkin rol oynadığını söylememize yetecek kadar

elimizde yeterli kanıtın mevcut olmadığını rahatlıkla ifade edebiliriz. Modernliğin, teknolojik gelişmenin, suçun azalmasında etkin rol oynadığına dair elimizde yeteri kadar kanıt olmayışı, bizleri toplumsal sorunların çözümünde diğer arayışlara yönlendirmektedir. Ailenin kurumsal yapısının güçlendirilmesi, çocuğun dini değerler açısından geliştirilmesi çocuğun suça sürüklenmemesi noktasında göz ardı edilmemelidir.

Modernliğin dayatmalarından olan geleneksel aile yapısından çekirdek aileye hatta tek ebeveynli aileye doğru dönüşüm, çocuğun sosyalleşmesinde, geleneksel değerleri benimsemesinde olumsuz tavır almasına sebebiyet vermektedir. Ailenin denetiminden uzaklaşan çocuk olumsuz şartlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle ebeveynlerin çalışması, boşanmadan kaynaklanan ayrılık, ilgisizlik vb. sebeplerle yalnızlaşan çocuk, sokağın ve akranlarının olumsuz etkilerine karşı korumasız kalmakta ve suça sürüklenmesi daha kolaylaşmaktadır.

Sağlıksız toplum yapısı, çocuk suçluluğunun artışıdaki önemli

unsurlardan biridir. Toplumda modernleşme noktasında hızlı gelişim ve dönüşümü destekleyecek ve aynı düzeyde ilerleyecek moral dönüşüm ve gelişimin olmaması, değer yargılarında boşluk meydana getirmektedir. Bu manevi boşluk, özellikle çocukların yeni arayışlara yönelmesine kapı aralamakta ve onları kaos ortamına sürüklemektedir. Bu tehlikenin önüne geçmek için, çocuğun ahlaki karakterini dirençli hale getirmek gerekir. Bu noktada toplumun ahlaki durumunun yükseltilip sürdürülebilir bir seviyeye getirilmesi ve çocuğun böyle bir toplum ile etkileşiminin sağlanması önem arz etmektedir. Aile ve din kurumları, çocukların ahlaki sosyalleşmesini sağlayan en temel kurumlardır. Bireyin ahlaki sosyalleşmesi ise suça sürüklenmesi karşısında koruyucu bir faktör olacaktır. Çocuklar, suça sürükleyen olumsuzluklar karşısında dirençli birey olma yönünde mesafe katedeceklerdir. Böylece ayetin işaret ettiği “göz aydınlığı olacak” çocukların yetişmesi sağlanabilecektir (Furkan, 25/74).

KAYNAKÇA

1. ARON, Raymond, *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, Çev: Korkmaz Alemdar, Kırmızı Yayınları, 8. baskı, İstanbul, 2010.
2. BAUMAN, Zygmunt, *Sosyolojik Düşünmek*, Çev: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 11. baskı, İstanbul, 2015.
3. BERGER, L. Peter, *Kutsal Şemsiye*, Çev: Ali Coşkun, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2000.
4. BOYNUKALIN, Mehmet, “Suç” maddesi, DİA, C.37, s.453-457, İstanbul, 2009.
5. BUMİN, Kürşat, *Batı'da Devlet ve Çocuk*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2013.
6. CERTEL, Hüseyin, *Suçlularda Dine Dönüş*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2009.
7. ÇELİK, Celaleddin, *Geleneksel Şehir Dindarlığından Modern Kent Dindarlığına*, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2013.
8. DÖNMEZER, Sulhi, *Toplumbilim*, Beta Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 1999.
9. DURKHEIM, Emile, *İntihar*, Çev: Özer OZANKAYA, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1986.
10. DURKHEIM, Emile, *İntihar*, Çev: Z. Zühre İlgelen, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013.

11. DURKHEIM, Emile, *Toplum Bilimsel Yöntemin Kuralları*, Çev: Cemal Bali Akal, Engin Yayıncılık, İstanbul, 1995.
12. DÜZGÜN, Şaban Ali, *Din, Birey ve Toplum*, Akçağ Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2013.
13. GIDDENS, Anthony, *Sosyoloji*, Yay. Haz. Hüseyin Özel-Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000.
14. GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, *Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1962.
15. GÜNAY, Ünver, *Din Sosyolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 1998.
16. GÜVEN, Selahattin, *Medyada Çocuk ve Toplumsal Gelişim*, Orient Yayınları, Ankara, 2015.
17. HEINZ, Wolfgang, “Çocuk ve Genç Suçluluğu,-Ceza Yasa Koyucusunun Harekete Geçmesini mi Bekliyor”-, Çev: Mustafa Ruhan Erdem, *Çocuklar Suç ve Ceza*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.
18. JOHNSON, R. Byron, *Suç ve Suçluluğa Çözüm Üretmede Dini Kurumların Rolü*, Çev: Halide Aslan, *Din Sosyolojisi*, Der: Peter L. Clarke, İmge Kitabevi, Ankara, 2012.
19. LUTZ, Paul, *Çocuk Suçluluğu*, Çev: N. Franko, Adalet Bakanlığı Yayınları, Yeni Seri, Sayı:5, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara, 1965.
20. MALINOWSKI, Bronislaw, *Yabancı Toplumda Suç ve Gelenek*, Çev: Şemsa YeğİN, İthaki yayınları, İstanbul, 2016.
21. MARSHALL, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat yayınları, Ankara, 1999.
22. ÖZYURT, Cevat, *Çocuk Sosyolojisi*, Aile Sosyolojisi, Ed: Kadir CANATAN, Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul, 2013.
23. SUBAŞI, Necdet, *Dinî Sosyaliteler*, Tezkire Yayıncılık, İstanbul, 2014.
24. WACH, Joachim, *Din Sosyolojisi*, Çev: Ünver Günay, İFAV Yayınları, İstanbul, 1995.
25. YAPICI, Asım, *Ruh Sağlığı ve Din*, Karahan Kitabevi, Adana, 2007.
26. YAVUZER, Haluk, *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2013.
27. YELKEN, Ramazan, “Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinin Temeli Olarak Uluslararası Çocuk Sözleşmeleri ve Aileye Verilen Önem”, Aile Sosyolojisi, Ed: Kadir CANATAN, Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul, 2013.
28. YENİSEY, Feridun, “Genç Ceza Hukukunun Yeniden Yapılandırılması Hakkında Bazı Düşünceler”, *Çocuklar Suç ve Ceza*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.
29. YÖRÜKOĞLU, Atalay, *Çocuk Ruh Sağlığı –Çocuğun Kişilik Gelişimi ve Ruhsal Sorunları- Özgür Yayınları*, 26. baskı, İstanbul, 2003.
30. YÖRÜKOĞLU, Atalay, *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, 15. basım, İstanbul, 2013.